

Hänvisning
VN/27731/2024Inrikesministeriet
kirjaamo.sm@gov.fiKontaktperson
Dan Sundqvist, specialsakkunnig i integration

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen om genomförande av de rättsakter som bildar EU:s migrations- och asylpakt**Beslut**

Landskapsregeringen har 19.12.2025 mottagit inrikesministeriets begäran om utlåtande gällande regeringens proposition till riksdagen om genomförande av de rättsakter som bildar EU:s migrations- och asylpakt. Utlåtandet ska enligt den förlängda remisstiden, vilken meddelades landskapsregeringen den 27.1.2026, inlämnas senast den 9.2.2026. Lagarna avses träda i kraft 12.6.2026. Landskapsregeringen beslöt lämna följande utlåtande:

Lagstiftningsbehörighet

Lagtinget har enligt 18 § 1, 4, 6, 12, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71) lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om landskapsregeringen och under landskapsregeringen lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten, hälso- och sjukvård med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten, socialvård, utbildning samt främjande av sysselsättningen.

Riket har enligt 27 § 2, 3, 7 och 26 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet bland annat gällande rätt att vistas i landet, att välja boningsort och att färdas från en ort till en annan, statsmyndigheternas organisation och verksamhet, barns rättsliga ställning samt medborgarskap och utlänningslagstiftning. Bestämmelser inom de rättsområden som ligger under rikets lagstiftningsbehörighet blir direkt tillämpliga på Åland.

Landskapsregeringens synpunkter

Hela propositionen är inte översatt till svenska i sin helhet utan enbart utvalda delar. Det svenskspråkiga materialet är 69 sidor jämfört med det finskspråkiga materialet som omfattar 571 sidor. Ålands landskapsregering baserar sitt ställningstagande uteslutande på det tillgängliga svenskspråkiga materialet.

Enligt 38 § i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71) ska skrivelser och andra handlingar som utväxlas mellan landskapsmyndigheter och statens myndigheter i landskapet avfattas på svenska. Landskapsregeringen konstaterar även att landskapets utlåtande i fråga om lagar som har särskild betydelse för landskapet ska inhämtas innan lagen stiftas enligt 28 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland. Detta uppmärksammas även i Justitiekanslerns beslut (OKV/2085/70/2022) gällande skyldigheten att bedöma ärendets betydelse för landskapet Åland.

Åland har lagstiftningsbehörighet i fråga om hälso- och sjukvård enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen för Åland, medan riket har lagstiftningsbehörigheten i fråga om utlännningar enligt 27 § 26 punkten i samma lag. Detta innebär att det är rikets ansvar att tillhandahålla hälso- och sjukvård till personer som ansöker om internationellt skydd. Gällande ändring av 26 § lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel rörande "Hälso- och sjukvårdstjänster" bör landskapet Åland kompenseras för eventuella kostnader till följd av dessa hälso- och sjukvårdstjänster.

När det gäller de mottagningsstjänster som tillhandahålls på Åland har landskapsregeringen gjort bedömningen att mottagningsverksamhetens hälso- och sjukvårdstjänster utgör offentlig hälso- och sjukvårdsverksamhet. På Åland ansvarar myndigheten Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) för tillhandahållandet av den offentliga hälso- och sjukvården. Därför bör det framgå i antingen lagtext eller förarbeten att Åland, på motsvarande sätt som övriga serviceproducenter enligt 7 § i lagen erhåller full kostnadsersättning för de hälso- och sjukvårdstjänster som tillhandahålls inom mottagningsverksamheten på Åland. Detta framgår i landskapsregeringens svar till Ålands mottagningscenter 11.9.2025 (ÅLR 2025/5493). Det svenskspråkiga material av propositionen som tillställts landskapsregeringen innehåller inte några specialmotiveringar för varken 7 § eller 26 § i mottagningslagen, vilket ytterligare understryker behovet av klargöranden. Landskapsregeringen uppmanar därför inrikesministeriet att föra en närmare dialog med landskapsregeringen om formerna för hur dessa tjänster som bäst kan tillhandahållas på Åland.

Förslaget om ändring av 29 § lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel gällande "Tillhandahållande av basinformation om det finländska samhället" önskar landskapsregeringen att det är av stor vikt att även information om Åland och det åländska samhället inkluderas i informationen.

Förslaget om ändring av 58 § lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel gällande "Rätt att få uppgifter" bör Åland lagstifta om eventuella sekretessbrytande lagstiftning för att uppgifter

från åländska kommuner och myndigheter ska få delas med riksmyndigheter. Riket kan lagstifta om att riksmyndigheter kan lämna ut uppgifter till myndigheter på Åland.

I förslaget till lagen om främjande av integration och särskilt i de bestämmelser som avser förordnande av företrädare (35 §) samt befriande från uppdrag och upphörande av företrädaruppdraget (38 §) tydliggörs att dessa frågor på Åland hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen påminner om att riket därmed även bär det fulla finansieringsansvaret för den administration som åläggs inom ramen för dessa uppgifter. Detta bör uttryckligen framgå av lagstiftningen. Ett ändamålsenligt alternativ vore att komplettera 65 §:n om statens ersättning för specialkostnader så att det klargörs att kostnader för administrationen av uppgifter enligt 35 § och 38 § på Åland ersätts av staten.

Kommunerna på Åland måste få tillgång till de system och digitala tjänster, UMA-registret, som staten tillhandahåller för att utföra uppgifterna enligt 35 § i lagen om främjande av integration och 40 § i mottagningslagen. Dessa tjänster måste vara fullt tillgängliga på svenska. Detta konstaterades även i Justitiekanslerns beslut OKV/894/70/2024 och det är en förutsättning för att uppgifterna ska kunna skötas på ett rättssäkert och ändamålsenligt sätt på Åland samt en förutsättning för att staten ska uppfylla de skyldigheter som följer av självstyrelselagen som är en lag på grundlagsnivå.

Gällande förslaget till ändring av lagen om behandling av personuppgifter i migrationsförvaltningen bör åländska kommuner och myndigheter som hanterar utlänningsärenden, likt välfärdsområdet och Helsingfors stad, ha samma rättigheter att hämta information från Migrationsverkets ärendehanteringssystem för utlänningsärenden. Landskapsregeringen noterar att i förslaget till 13 § 6 punkten att Åland har lagstiftningsbehörighet gällande utbildningsfrågor och studierätt i landskapet i enlighet med 18 § 14 punkten självstyrelselagen för Åland. I nuvarande förslag nämns enbart Utbildningsstyrelsen eller annan utbildningsanordnare. Det skulle vara viktigt att det i rikets motivering framgår att med begreppet annan utbildningsanordnare också avses utbildningsanordnare på Åland. Eventuell reglering av utlämnande av uppgifter från Åland till riket måste i sin tur regleras i landskapslag.

Landskapsregeringen konstaterar att på Åland ansvarar Gränsbevakningsväsendet och Tullen för screening av tredjelandsmedborgare som passerar de yttre gränserna. I anslutning till screeningförfarandet kan Gränsbevakningsväsendet och Tullen samarbeta med Ålands polismyndighet, men att det inte föranleder något merarbete för Ålands polismyndighet.

Sammanfattning

Enligt 36 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland är ämbetsspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen på Åland svenska. Detta medför att riket har en skyldighet att se till att de system, så som UMA, som behövs för att fullfölja myndighetsuppgifter inom rikets lagstiftningsbehörighet fullt ut fungerar på svenska. Det är även rikets ansvar att genom lagstiftning se till att åländska aktörer får rätt till den information som behövs för att fullfölja uppgifterna och att både landskapsmyndigheterna och de kommunala myndigheterna på Åland, liksom aktörerna i riket, får rätt till ersättning för de uppgifter som utförs kopplat till 27 § 2, 3, 7 och 26 punkterna i självstyrelselagen gällande rätt att vistas i landet, att välja boningsort och att färdas från en ort till en annan, statsmyndigheternas organisation och verksamhet, barns rättsliga ställning samt medborgarskap och utlänningslagstiftning. Av 30 § 1 mom. självstyrelselagen framkommer de facto tydligt just att förvaltningsbehörigheten och kostnadsansvaret följer lagstiftningsbehörigheten ifall något annat inte är stadgat i självstyrelselagen eller i en överenskommelseförordning som antagits med stöd av 32 § självstyrelselagen.

Minister

Arsim Zekaj

Specialsakkunnig i integration

Dan Sundqvist

För kännedom:

Specialsakkunnig inom utbildning Bodil Regårdh, Bodil.Regardh@regeringen.ax
Byråchef för hälso- och sjukvårdsbyrån Ylva Lindström, ylva.lindstrom@regeringen.ax
Jurist Camilla Hägglund-Palmqvist, camilla.hagglund-palmqvist@regeringen.ax v
Ålands hälso- och sjukvård, registrator@ahs.ax
Ålands polismyndighet, registratur.aland@polisen.ax